

12.

Soykütüğü, değerlerin kaynağında bulunan istemenin belirli bir niteliği üstüne odaklanır. Örneğin Nietzsche, “Hakikat bir değerdir” ile “Hakikat saygıyı arzular”

önergelerini tekrar yorumlar ve daha geçerli bir önerme olan “Yanlış yerine hakikati

istiyorum” ifadesini dile getirir. Çünkü ona göre hakikatin saygıyı arzulaması, felsefenin önyargılarından. Onun buradan hareketle sorduğu “ bir filozofun hakikate

yönelik istemesi aslında neye yöneliktir?” sorusu soykütüksel bir araştırmayı başlatır.

Değerlerin kaynağını soruşturan diğer soykütüğü araştırmalarından farklı olarak, Nietzsche'nin soykütüksel araştırması, insani olanın ne olduğunu değerlere bakarak,

onları ortaya çıkaran istemeye bakarak ortaya koyar. Oysa diğer soykütüksel araştırmalar, insani olanı tarihe bakarak, özellikle de bir dilbilimci gibi tarihe bakıp ortaya koymaya çalışırlar. Bu soykütüğü araştırmacıları, nesnelere ahlaksal kategorilerin

etimolojisinden çıkarırlar, bunların kaynaklarını tarihte bulmaya çalışırlar (Mahon 1992: 87).

Nietzsche, çok bilinen efendi ve köle ahlakı tartışması bağlamında kendi soykütüksel yaklaşımına dayanarak bu tartışmanın önemli yanlarına vurgu yapar: töz

(substratum) kavramının, felsefe tarihi içinde ele alınmış biçimlerini -öz, töz, özne,

kendinde şey...-, köle ahlakının paralojizmlerini açığa çıkararak ele alır. Köle ahlakı

“iyi ve kötü”nün (good and bad) yerine, Hıristiyanlık kaynaklı olarak “hayır ve şer”i

(good and evil) getirmiştir. Ancak hayır ve şer kavramlarının ortaya çıkışı, Nietzsche'ye

göre, bir yanlıştan kaynaklanır. Bu kavramlar biçimlendirilirken, “Sen”, etkin/aktif

kişiye gönderme yapar; “Ben”, hıncın nesnesi olan etkin/aktif olmayan kişiye gönderme

yapar. “Sen”, bir güçtür, nedendir ve senin etkilerinden dolayı şerdir/kötüdür.

Sen ancak bu etkileri engellediğin sürece iyi olabilirsin, yani, bir güç, neden olabilirsin. Bu tür soruları sormayı öğrenmek, bize yön gösterebilecek tümüyle yeni bir alanın ortaya çıkmasına yol açar. Ahlakların soykütüğü, bir eleştiri olarak anlaşılmalıdır. Bu tür bir eleştiri, hangi koşullar altında değerlerin ortaya çıktığı, hangi koşullarda bunların kapsamının genişlediği ve değiştiği sorularını içeren bir çalışmayı gerektirir. Bir eleştiri olarak soykütüğü, farklı ahlak biçimleri (örneğin, sonuç olarak ahlak, bir belirti, bir maske, bir hastalık, bir yanlış anlama, bir neden, bir zehir, bir çare... olarak ahlak) üstüne bir çalışmayı gerektirir (Mohan 1992: 94). Bir eleştiri olarak soykütüğü, daha önceden hiç varolmamış ve hiç istenmemiş/arzulanmamış bir bilgi sistemi kurmayı ister. Değerlere eleştirel bir biçimde yaklaşmak, bir soykütüğü araştırmasını başlatır. Soykütüğünün tarihsel ve yaşama, etkinliğe hizmet eden bir araştırma olduğunu, geçmişin bir araştırması olduğunu söyler, ancak tarih yaşama hizmet ettiği sürece soykütüğünün tarihsel bir araştırma olduğunu tekrar vurgular. Nietzsche, *Geçmişle (Geschichte)* değil, *Tarihle (Historie)* ilgilendiğini söyler: yani geçmişte olan bitenin kronolojik sıralamasıyla değil, geçmişte olan bitene ilişkin tarihsel kayıtlarla ve anlatılarla ilgilendiğini söyler. Dolayısıyla insanların anlatı ve kayıt biçimleriyle, kendi geçmişlerini, yaşamlarını etkilemesi bakımından değerlendirmeleriyle ilgilenmiştir. Ona göre tarihe, bugünkü yaşamlarımız ve eylemlerimiz adına/uğruna önem vermeliyiz (Nietzsche 1983: 59). Tarihe yalnızca yaşama hizmet ettiği sürece hizmet etmeliyiz. Nietzsche tarihin değeriyle ilgili zamana aykırı düşüncelerin “yaklaşan zamana yararı olmasını” umut eder. *Untimely Meditations* adlı kitabında insanlarla hayvanlar arasında tarihsel bakış anlamında fark olduğunu söyler. Hayvanlar tarihten kopuk olarak yaşar,

geçmişin ve bugünün bilgisine sahip değillerdir. Her şeyi sürekli unutarak yaşadıklarından, mutludurlar. Unutabilme yeteneği mutlu olarak yaşamayı sağlar. Bu nedenle insanların unutmama kapasitelerini geliştirmeleri gerekir ki geçmişi tümüyle değil, sadece bugüne faydalı olacak şekilde ele almayı başarabilsinler. Nietzsche'ye göre tüm uygarlıklar kendi "plastik güç"lerine sahiplerdir. Bununla kastedilen, her uygarlığın kendi geçmişlerini etkin ve yaratıcı bir biçimde yorumlama gücüne sahip olmalarıdır (Nietzsche 1983: 62). Bu plastik güç sayesinde kişiler kendi ufuklarını, yaşamlarını, sağlıklarını kazanırlar, kişinin ya da kültürün etkinliği bu sayede bu ufka göre şekillenecektir. Kişinin unutmamayı da hatırlamayı da yerine göre yapması gerekir.

O halde Nietzsche'nin soykütüğü, şimdiki zamanın tarihini tanımlayan bir görüş olarak görülebilir. Soykütükçü, şimdiki zamanla onu tüm açıklığıyla ortaya koymak ve yaşamı zenginleştiren olanaklara yer açmak için ilgilenir (Mahon 1992: 101).

Ahlakın Soykütüğü Üstüne adlı kitabında, "şimdi"yi "geçmiş"ten ayırır ve geçmişin, şimdikiyi tutsak etmemesi gerektiğini, geçmişin, ancak şimdikiye ve geleceğe hizmet ettiği sürece ve ölçüde dikkate alınması gerektiğini vurgular.